

هدية
HÄDIYAH

አሳሳቢ ትምህርቶች ለብዙሀኑ ህዝብ

ሸይክ ዐብዱልዐዚዝ ቢን ዐብደላህ ቢን ባዝ

الدروس المهمة لعامة الأمة

አማርኛ

أمهري

ዝግጅት

የተከበሩ ሸይክ ዐብዱልዐዚዝ ቢን ዐብደላህ ቢን ባዝ

(አላህ ይዘንላቸው)

الدروس المهمة لعامة الأمة

አሳሳቢ ትምህርቶች ለብዙሀኑ ህዝብ

ሸይክ ሙሉዳዊዝ ሲን ሙሉዳህ ሲን ባዝ

(أمهري)

አሳሳቢ ትምህርቶች ለብዙሀኑ ህዝብ

ዝግጅት፡- የተከበሩ ሸይኽ ዐብዱልዐዚዝ ቢን ዐብደላህ ቢን ባዝ (አላህ ይዘንላቸው)

መግቢያ

በአላህ ስም እጅግ በጣም ርህሩህ እጅግ በጣም አዛኝ በሆነው

ምስጋና ሁሉ ለዓለማቱ ጌታ ለአላህ የተገባ ነው። የመጨረሻውም ሀገር አላህን ለሚፈሩ ለጥንቁቆች ነው። የአላህ ውዳሴና ሰላም የአላህ ባረያውና መልዕክተኛው በሆኑት ነቢዩ መሀመድ፣ በተከታዮቻቸውና በባልደረቦቻቸውም ላይ ሁሉ ይስፈን።

በመቀጠልም፡-

ይህ መልዕክት አጠር ባለ መልኩ የተዘጋጀና ሙስሊሙ ማህበረሰብ ስለ ኢስላም ሊያውቃቸው የሚገቡ አንዳንድ ቁም ነገሮችን የሚያብራራ ሲሆን ርዕሱንም፡- "አሳሳቢ ትምህርቶች ለብዙሀኑ ህዝብ" በሚል ሰይሜዋለሁ።

በዚህ መልዕክት ሙስሊሙን ማህበረሰብ ሊጠቅምበት ዘንድ፣ ይህንን ሥራዬን ሊቀበለኝም ዘንድ አሏህን እማጸነዋለሁ። እርሱ በጣም ቸር እና ለጋሽ ነው።

ዐብዱል ዐዚዝ ቢን ዐብደላህ ቢን ባዝ

አሳሳቢ ትምህርቶች ለብዙሀኑ ህዝብ¹.

የመጀመሪያው ትምህርት ሱረቱል ፋቲሓ (የመክፈቻ ምዕራፍ) እና አጫጭር ሱራዎች

ሱረቱል ፋቲሓ እና ከሱረቱ አዝ-ዘልዘላህ እስከ ሱረቱ አን-ናስ ድረስ ያሉትን አጫጭር ምዕራፎች የተቻለውን ያህል ቃል በቃል እንዲያጠኑ ማድረግ፤ የአነባበብ ስህተትንም ማስተካከል፤ የሚያነቧቸውንም ምዕራፎች በቃላቸው ማስሸምድና ከምዕራፎቹ መረዳት የሚገባቸውን መልዕክቶች ማብራራት።

ሁለተኛ ትምህርት: የእስልምና ማዕዘናት

የእስልምና አምስቱ ማዕዘናት ማብራሪያ: የመጀመሪያውና ትልቁ: "ከአላህ በቀር በእውነት የሚመለከ አምላክ እንደሌለና ሙሐመድም የአላህ መልክተኛ መሆናቸውን መመስከር" ነው። ይህም ትርጉሙን ከመተንተንና የ"ላኢላሃ ኢላሏህ"ን መስፈርቶች ከማብራራት ጋር ነው። ትርጉሙም: - (ላኢላሃ) የሚለው ቃል ከአላህ ውጪ የሚመለከ ነገሮችን ባጠቃላይ ውድቅ የሚያደርግ ሲሆን (ኢላሏህ) የሚለው ቃል ደግሞ አምልኮን አጋር ለሌለው ለአላህ ብቻ የሚያፀድቅ ነው። የ(ላኢላሃ ኢላሏህ) መስፈርቶች ደግሞ: መሃደምነትን የሚፃረር እውቀት፤ ጥርጣሬን የሚፃረር እርግጠኝነት፤ ሺርክን የሚፃረር ለአላህ ብቻ ማጥራት (ኢኸላስ)፤ ማስተባበልን የሚፃረር

¹ (መጀመሩ ፈታዋ ወመቃላት ሙተነዊዓህ) በሚለው በተከበሩት ሸይኽ መፅሀፍ ውስጥ በቅፅ ሶስት ከገፅ (288 - 298) ተሰራጭታ ትገኛለች።

እውነት፤ ጥላቻን የሚፃረር ውዴታ፤ መተውን የሚፃረር ታዛዥነት፤ እምቢተኝነትን የሚፃረር መቀበልና ከአላህ ውጪ በሚመለከ ነገሮች መካድ ናቸው። እነዚህ ስምንት መስፈርቶችም ከዚህ ቀጥሎ ባሉ ስንኞች ተሰብስበው ይገኛሉ።

ማወቅ በእርግጠኝነት

ማጥራት በእውነተኝነት፤

መውደድ በታዛዥነት

መቀበል የርሱን ብቸኝነት

መካድ የቱንም ባላንጣነት

ጨምረው በስምንተኝነት።

በተጨማሪም "ሙሐመድ የአላህ መልክተኛ ናቸው ብሎ መመስከርን።" ማብራራትም ያስፈልጋል። እርሷም የሚከተሉትን ታስፈርዳለች። እርሳቸው የተናገሩትን እውነት ብሎ መቀበል፤ እርሳቸው ያዘዙትንም መታዘዝ፤ እርሳቸው የከለከሉትንና ያስጠነቀቁትን መራቅ፤ አላህ ዐዘ ወጀልና መልክተኛው ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) በደነገጉት መልኩ ካልሆነ በቀርም አላህን አለማምለክ ነው። በመቀጠል የተቀሩትን የእስልምና አምስት ማዕዘኖችን ለተማሪው ያብራራል። እነርሱም፡- ሶላት፣ ዘካህ፣ ረመዳንን መጾምና ወደርሱ መንገድን ለቻለ ሰው የተከበረውን የአላህን ቤት ሐጅ ማድረግ ናቸው።

ሶስተኛ ትምህርት: የኢማን ማዕዘናት

የኢማን መሰረቶች ስድስት ናቸው። እነርሱም፡- በአላህ፣ በመላእክቶች፣ በመጻህፍቱ፣ በመልዕክተኞች፣ በመጨረሻው ቀን ማመን፣ እንዲሁም ጥሩም ይሁን መጥፎ በአላህ ውሳኔና ፍቃድ (በቀደር) መሆኑን ማመን ናቸው።

አራተኛው ትምህርት: የተውሒድ ክፍሎች እና የሺርክ ክፍሎች

የተውሒድ (አላህን የመነጠል) ክፍሎችን ማብራራት፤ ዓይነቶቹም ሦስት ሲሆኑ እነርሱም፡- በጌትነቱ መነጠል (ተውሒድ አርሩቡቢያ) ፣ በተመላኪነቱ መነጠል (ተውሒድ አልኡሉሂያ) እና በስሞችና በባህሪያቱ መነጠል (ተውሒድ አልአስማእ ወስሲፋት) ናቸው።

ተውሒድ አርሩቡቢያ (በጌትነቱ መነጠል)፦ ማለት አላህ የሁሉም ነገር ፈጣሪና የሁሉም ነገር አስተናባሪም መሆኑን በዚህም ላይ ምንም አጋር እንደሌለው ማመን ነው።

ተውሒድ አልኡሉሂያ (በተመላኪነቱ መነጠል) ማለት፦

በእውነት የሚመለከው አሏህ ብቻ እንደሆነና በአምልኮ ምንም አጋር እንደሌለው ማመን ነው። የ “አኢላህ ኢላላህ” ትርጓሜውም ይህ ነው። ትርጉሙም ከአላህ ውጪ በእውነት የሚመለክ አምላክ የለም ማለት ነው። ሶላትና ፆም እንዲሁም ሌሎችም የዒባዳ (አምልኮ) አይነቶችን በአጠቃላይ ለአላህ ብቻ

ጥርት አድርጎ መፈጸም የግድ ይላል። ከአላህ ውጪ ላለ ለማንኛውም አካል እነዚህን አምልኮዎች መስጠት አይፈቀድም።

ተውሒድ አል አስማእ ወስሲፋት (በስሞቹና በባህሪያቱ መነጠል) ማለት፡-

በቁርኣንና በትክክለኛ ሐዲሦች ስለ አላህ ስሞችና ባህሪያት የተጠቀሱትን በሙሉ ማመን፤ እነዚህን ስምና ባህሪያቱን ለእርሱ በሚገባው መልኩ ለብቻው ማፅደቅ፤ ይህንንም ስናደርግ ያለ ተሕራር (ትክክለኛ ትርጓሜያቸውን ሳንቀይር) ፣ ያለ ተዕጢል (ትርጉም አልባ ሳናደርግ) ፣ ያለ ተክዪፍ (ዝርዝር ሁኔታቸውን ሳንገልጽ) እና ያለ ተምሢል (ከፍጡራን ጋር ሳናመሳሰል) ማፅደቅ ነው። ይህንንም የምናደርገው የሚከተለውን የአላህ ቃል መሰረት በማድረግ ነው፡-

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾﴾ [الإخلاص: ١-٤] .

{በል «እርሱ አላህ አንድ ነው። (1) «አላህ (የሁሉ) መጠጊያ ነው። (2) «አልወለደም፤ አልተወለደምም።(3) «ለእርሱም አንድም ብጤ የለውም።»} [ሱራቱ አስሶመድ፡ ሙሉ ሱራው].

አላህ OH ወጀል እንዲህም ብሏል፡-

﴿... لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ [الشورى: ١١] .

{የሚመስለው ምንም ነገር የለም። እርሱም ሰሚው ተመልካቹ ነው} [አሽ ሹራ፡ 11].

ከፊል ዑለሞች ደግሞ የተውሒድን ክፍሎች ሁለት አይነት እንደሆኑ ጠቅሰዋል። የስምና ባህሪያት አሀዳዊነቱን በጌትነት አሀዳዊነቱ ስር አጠቃለውት ማለት ነው። ይህንን ማድረጋቸውም የሚያወዛግብ አይደለም። ምክንያቱም በሁለቱም የአከፋፈል ዘዴዎች የተፈለገው ምን እንደሆነ ግልፅ ነውና። የሺርክ ክፍሎች ሶስት አይነት ናቸው። ትልቁ ሺርክ፣ ትንሹ ሺርክና ድብቁ ሺርክ ናቸው።

ትልቁ ሺርክ፡ የስራን መበላሸትና በርሱ ላይ ለሞተ ሰውም እሳት ውስጥ የመዘውተርን መዘዝ ያስከትላል። አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿...وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الأنعام: ٨٨]

{በጋሩም ኖሮ ይሰሩት የነበሩት ከነሱ በታበሰ ነበር።} [አል አንዓም፡ 88].

በሌላም አንቀጽ አላህ እንዲህ ብሏል፡-

﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِم بِالْكَفْرِ ۚ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ﴾ [التوبة: ١٧]

{ለከሓዲዎች በነፍሶቻቸው ላይ በክህደት የሚመሰክሩ ሲኾኑ የአላህን መስጊዶች ሊሠሩ አይገባቸውም። እነዚያ ሠራዎቻቸው ተበላሹ። እነሱም በእሳት ውስጥ ዘውታሪዎች ናቸው።} [አት ተውባህ፡ 17].

ሸርክን እየፈፀመ የሞተ ምህረትን አያገኝም ጀነትም በእርሱ ላይ እርም ናት። አላህ በተከበረ ቃሉ እንዲህ ብሏል፦

﴿...إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ...﴾

[النساء: ٤٨]

{አላህ በእርሱ ማጋራትን በፍጹም አይምርም። ከዚህ ሌላ ያለውንም (ገጢአት) ለሚሻው ሰው ይምራል።}
[አንኒሳ፡ 48].

በሌላም አንቀፅ አላህ ሱብሐነሁ ወተዓላ እንዲህ ብሏል፡

﴿...إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا

لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ [المائدة: ٧٢]

{እነሆ በአላህ የሚያጋራ ሰው አላህ በርሱ ገነትን በእርግጥ እርም አደረገ። መኖርያውም እሳት ናት። ለበዳዮችም ምንም ረዳቶች የላቸውም።} [አል ማኢዳህ:72].

ከትልቁ ሸርክ አይነቶች መካከልም ሙታንንና ጣኦታትን መለመን፣ እርዳታ ከነርሱ መፈለግ፣ ለእነርሱም ስለት መግባት፣ እርድ ማቅረብና የመሳሰሉት ተጠቃሽ ናቸው።

ትንሹ ሸርክ (ሸርኩል-አስገር)፦ ይህ ደግሞ በቂርአንና በሐዲሥ መረጃዎች ሸርክ የሚል ስያሜ ቢሰጠውም ነገር ግን ከትልቁ ሸርክ የማይመደብ ነው። ለምሳሌ፡ አንዳንድ ስራዎችን ለይዩልኝ መስራት፣ ከአላህ ውጪ ባለ አካል መማል፣ "አላህ እና

እገሌ የፈለጉት ሆነ" ብሎ ማለትና የመሳሰሉት ናቸው። ይህንንም ያልንበት ምክንያት የአላህ መልዕክተኛ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ስላሉ ነው፡-

["በናንተ ላይ ከምፈራቸው ነገሮች መካከል እጅግ አስፈሪው ነገር ትንሹ ሺርክ ነው። አሉ። ስለርሱም ተጠየቁ። እርሳቸውም "ይዩልኝ ነው።" አሉ።]¹.

ይህንንም ሐዲሥ ኢማሙ አሕመድ እና በይሀቂይ ከመሕሙድ ቢን ለቢድ አልአንሷሪይ ረዲዋሊሁ ዐንሁ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - ጠንካራ በሆነ ሰነድ ዘግበውታል። ጠበራኒይም እንዲሁ ከመሕሙድ ቢን ለቢድ፣ መሕሙድ ደግሞ ከራዕዩ ኢብን ኸዲጅ ከነብዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ጠንካራ በሆነ ሰነድ ዘግበውታል።

ተከታዩም የአላህ መልዕክተኛ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ንግግር፡-

{ከአላህ ውጭ ባለ አንዳች ነገር የማለ በእርግጥም አጋርቷል።}².

¹ አሕመድ (5/428)

² ቡኸሪይ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (6271)፤ ሙስሊም በአይማን ምዕራፍ (1646)፤ ቲርሚዚይ በኑዙርና አይማን ምዕራፍ (1533)፤ ነሳኢይ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (3764)፤ አቡዳውድ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (3249)፤ ኢብኑማጀህ በከፋራት ምዕራፍ (2094)፤ አሕመድ በ(1/47)፤ ማሊክ በኑዙርና አይማን ምዕራፍ (1037)፤ ዳሪሚይ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (2341) ዘግበውታል።

ኢማሙ አሕመድ ከዑመር ቢን አልኸጢብ ረዲየሷሁ ዐንሁ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - ሶሊክ በሆነ ሰነድ ዘግበውታል። እንዲሁም አቡ ዳውድ እና ቲርሚዚይም ሶሊክ በሆነ ሰነድ ከኢብኑ ዑመር ረዲየሷሁ ዐንሁማ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - በተላለፈ ሐዲሥ ነቢዩ ሶለላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሶላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ማለታቸውን ዘግበዋል፡-

{ከአላህ ውጭ ባለ አካል የማለ በእርግጥም ክዷል ወይም አጋርቷል።}¹.

ተከታዩም የአላህ መልዕክተኛ ሶለላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሶላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ንግግር፡-

{"አላህ እና እከሌ ከፈለጉ..." አትበሉ። ይልቁንም "አላህ ከፈለገ ከዚያም እከሌ ከፈለገ..." በሉ።}² .

አቡዳውድም ከሐዘይፋ ኢብኑል የማን ረዲየሷሁ ዐንሁ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - በሶሊክ ሰነድ ዘግበውታል።

ይህ የሽርክ አይነት (ትንሹ ሽርክ) ከዲን እስከመውጣት አያደርስም፤ እንዲሁም በእሳት ዘላለም ለመዘውተርም

¹ ቡኸሪይ በአደብ ምዕራፍ (5757)፤ ሙስሊም በአይማን ምዕራፍ (1646)፤ ቲርሚዚይ በኑዙርና አይማን ምዕራፍ (1535)፤ ነሳኢይ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (3766)፤ አቡዳውድ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (3251)፤ ኢብኑማጀህ በአልከፋራት ምዕራፍ (2094)፤ አሕመድ በ(2/69)፤ ማሊክ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (1037)፤ ዳሪሚይ በአይማንና ኑዙር ምዕራፍ (2341) ውስጥ ዘግበውታል።

² አቡዳውድ አልአደብ (4980)፤ አሕመድ በ(5/399) ዘግበውታል።

አይዳርግም፤ ነገር ግን ማመን ግዴታ የሆነውን የተውሒድን ምሉዕነት (ከማል) ያጓድላል።

ሶስተኛው የሽርክ አይነት ደግሞ ድብቁ ሽርክ (ሽርኩል ኸፍይ ይባላል)፦ ማስረጃውም የሚከተለው የነቢዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሶላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ንግግር ነው፡-

{እኔ ዘንድ ከመሲሑ ደጃል ይበልጥ የምፈራላችሁን ነገር አልነግራችሁምን?} አሉ። ሶላቦችም፡ “አዎን ይንገሩን የአላህ መልዕክተኛ ሆይ!” አሉ፤ እሳቸውም “ድብቁ ሽርክ ነው። (የዚህም ምሳሌው) አንድ ሰው ለሰላት ይቆምና ሰዎች እርሱን የሚመለከቱት መሆኑን ሲያውቅ ሰላቱን ይበልጥ ያሳምረዋል።}¹.

ኢማሙ አሕመድ በሙስነዳቸው ከአቡሰዒድ አልኹድሪይ ረዲዮሊሁ ዐንሁ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና- ዘግበውታል።

ሽርክን በሁለት ብቻ መክፈልም ይቻላል እነርሱም፡-

ትልቁና ትንሹ ናቸው። ድብቁ ሽርክ የተባለው ግን ሁለቱንም የሽርክ አይነቶች የሚያጠቃልል ይሆናል።

¹ ኢብኑማጀህ አዝዙህድ (4204) ላይ፤ አሕመድ በ(3/30) ዘግበውታል።

(ድብቁ ሺርክ) ትልቁ ሽርክ ሆኖ ሊከሰትም ይችላል፤ የዚህም ምሳሌው የሙናፊቶች ሽርክ ነው። ምክንያቱም ለነፍሳቸው ፈርተው ለታይታ ከላይ ብቻ ኢስላምን እያንፀባረቁ ባጢል የሆነውን እምነታቸውን ስለሚደብቁ ነው።

ትንሹ ሽርክ ሆኖ ሊከሰትም ይችላል፤ የዚህም ምሳሌው ለታይታ መስራትን የመሰለው ነው። ቀደም ብሎ በተጠቀሰው ከመሕሙድ ኢብኑ ለቢድ አልአንሳሪይና ከአቡሰዒድ አልኹድሪይ በተላለፈው ሐዲሥ ላይ ተገልጿል። መልካምን የሚገጥመው አላህ ብቻ ነው።

አምስተኛው ትምህርት፡ ኢሕሳን (በጎ ማድረግ)

የአል-ኢሕሳን (የበጎ ማድረግ) ማዕዘን፡- አላህን ልክ እንደምታየው ሆነህ ልታመልከው ነው፤ አንተ ባታየው እንኳ እርሱ ያይሃልና።

ስድስተኛው ትምህርት፡ የሰላት መስፈርቶች

የሰላት ቅድመ ሁኔታዎች (መስፈርቶች) ዘጠኝ ናቸው። እነርሱም፡-

ሙስሊም መሆን፤ የጤናማ አእምሮ ባለቤት መሆን፤ ነገሮችን መለየት የሚያስችል እድሜ ላይ መድረስ፤ ሐዲሥን ማስወገድ፤ ነጃሳን ማስወገድ፤ ሀፍረተ ገላን መሸፈን፤ የሰላት ወቅት መግባት፤ ወደ ቂብላ (ካዕባ) አቅጣጫ መዞር እና ኒያ ናቸው።

ሰባተኛው ትምህርት: የሰላት ማዕዘን

የሰላት ማዕዘናት (ሩክኖች) አስራ አራት ናቸው እነርሱም፡-

የመቆም አቅሙ ካለው ቆሞ መስገድ፤ ተክቢረተል ኢሕራም (የመክፈቻ ተክቢራ)፤ የፋቲሐን ምዕራፍ ማንበብ፤ ሩኩዕ ማድረግ (ማጐንበስ)፤ ከአጎነበሱበት ቀና ብሎ መቆም፤ በሰባቱ የሰውነት አካላት ሱጁድ ማድረግ (በግንባር መሬት ላይ መደፋት)፤ ከሱጁድ መነሳት፤ በሁለቱ ሱጁዶች መካከል መቀመጥ፤ በሁሉም የስግደት ተግባራት ላይ እርጋታን መላበስ፤ በማእዘናቱ መካከል ያለውን ቅደም ተከተል መጠበቅ፤ የመጨረሻው ተሸሁድ (አተሒያቱ) ማለት፤ ለተሸሁዱ መቀመጥ፤ በነቢዩ ሰላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ላይ ሰላትን ማውረድ እና ሁለቱ ተስሊሞች (በቀኝና በግራ እየዞሩ አሰላሙ ዐለይኩም) ማለት ናቸው።

ስምንተኛው ትምህርት: የሰላት ዋጂቦች (ግዴታዎች)

ስምንት ናቸው፤ እነርሱም፡-

ከተክቢረተል ኢሕራም ውጪ ያሉት ተክቢራዎች በሙሉ፤ ኢማም ሆኖ ወይም ብቻውን ሆኖ ለሚሰግድ ሰው (ሰሚዓላሁ ሊመን ሐሚዳህ) ማለቱ (ትርጉሙም፡ አላህ አመስጋኙን ሰሚ ነው)፤ ለሁሉም ሰጋጅ (ረብና ወለክል ሐምድ) ማለቱ (ትርጉሙም፡ ጌታችን ሆይ ምስጋና ለአንተ የተገባ ነው።)፤ ሩኩዕ ላይ (ሱብሐነ ረቢየል ዓዚም) ማለት (ትርጉሙም፡ ታላቁ ጌታዬ

ከጉድለቶች ጥራት የተገባው ነው)፤ ሱጁድ ላይ (ሱብላነ ረቢየል አዕላ) ማለት (ትርጉሙም፡ የበላይ የሆነው ጌታ ጥራት ይገባው)፤ በሁለቱ ሱጁዶች መካከልም (ረቢግፊርሊ) ማለት (ትርጉሙም፡ ጌታዬ ማረኝ)፤ የመጀመሪያው ተሸሁድ ላይ (አትተሒያቱ) ማለት፤ ለመጀመሪያው ተሸሁድ መቀመጥ ናቸው።

ዘጠነኛው ትምህርት፡ የተሸሁድን ማብራሪያ

ይህውም እንዲህ ማለት ነው፡-

(التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ).

{አትተሒያቱ ሊላሂ ወስሶለዋቱ ወጥጦዪባቱ አስሰላሙ ዓለይክ አይዩ-ንነቢዩ ወረሕመቱላሂ ወበረካቱሁ አስሰላሙ ዓለይና ወዓለ ዒባዳላሂ-ስሷሊሒ ን አሸሀዱ አን-ላኢላህ ኢላላህ ወአሸሀዱ አንነ ሙሐመድን ዐብዱሁ ወረሱሉህ}.

(ትርጉሙም፡- ክብር ለአላህ የተገባ ነው። እዝነቶችና መልካም ነገሮች ሁሉ የአላህ ናቸው። አንተ ነብይ ሆይ! የአላህ ሰላም፤ እዝነትና በረከቱ ይስፈንብህ። በእኛና በአላህ ቅን ባሪያዎች ላይም ሰላም ይስፈን። ከአላህ ሌላ በእውነት የሚመለክ አምላክ እንደሌለ እመሰክራለሁ። ሙሐመድም ባሪያውና መልዕክተኛው መሆናቸውን እመሰክራለሁ።).

በመቀጠል በነቢዩ ሶሊሁ ዐለይሂ ወሰለም ላይ ሰለዋትና በረከ ለማውረድ እንዲህ ይላል፡-

(اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

{አልላሁም ሶሊ ዓላ ሙሐመድ ወዓላ አሊ ሙሐመድ ከማ ሶላይተ ዓላ ኢብራሂም ወዓላ አሊ ኢብራሂም ኢንከ ሐሚዱን መጃድ ወባሪክ ዓላ ሙሐመድ ወዓላ አሊ ሙሐመድ ከማ ባረከተ ዓላ ኢብራሂም ወዓላ አሊ ኢብራሂም ኢንከ ሐሚዱን መጃድ}.

(ትርጉሙም፡ አላህ ሆይ! በኢብራሂምና በቤተሰቦቻቸው ላይ ውዳሴህን እንዳወረድክ ሁሉ በሙሀመድና በቤተሰቦቻቸው ላይም ውዳሴህን አውርድ፤ አንተ ምስጉንና የላቅክ አምላክ ነህና። አላህ ሆይ! በኢብራሂምና በቤተሰቦቻቸው ላይ በረከትህን እንዳሰፈንክ ሁሉ በሙሐመድና በቤተሰቦቻቸው ላይም በረከትህን አውርድ። አንተ ምስጉንና የላቅክ አምላክ ነህና።}.

የመጨረሻው ተሸሁድ ላይም ከጀህነምና ከቀብር ቅጣት፣ በህይወት ሰለም ሆነ ከሞት በኋላ ከመፈተን፣ እንዲሁም ከመሲህ ደጃል ፈተና የአሏህን ጥበቃ ይማፀናል። ከዚያም የሚፈልገውን ዱዓ እ መርጦ ያደርጋል። በተለይም ከነብዩ ሶሊሁ ዐለይሂ ወሰለም የተዘገቡትን ይበል፤ ከነዚህም መካከል፡-

(اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ).

{አልላሁመ አዲንኒ ዓላ ዚክረክ ወሹክረክ ወሑስኒ ዒባደቲክ፤}

(اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ).

{አልላሁመ አዲንኒ ዓላ ዚክረክ ወሹክረክ ወሑስኒ ዒባደቲክ፤
አልላሁመ ኢንኒ ዘለምቱ ነፍሲ ዙልመን ከሢራ ወላ ዮግፊሩ
ዙኑበ ኢላ አንተ ፈግፊረሊ መግፊረተን ሚን ዒንዲክ ወርሐምኒ
ኢንነክ አንተል ገፉሩ ረሒም}.

**{ትርጉሙም፡- አላህ ሆይ! አንተን ለማስታወስ፤
ለማመስገንና አምልኮህን ለማሳመር እርዳኝ። አላህ ሆይ!
እኔ ነፍሴን በበርካታ በደል በድያላሁ ኅጢአትንም ከአንተ
ውጭ የሚምር የለምና ከአንተ የሆነን ምህረት ለግሰኝ።
እዘንልኝም አንተ መሀሪና አዛኝ ነህና።}.**

የመጀመሪያውን ተሸሁድ በተመለከተ በዙሀር፤ በዐስር፤
በመግሪብ እና በዒሻእ ሶላቶች ልክ ከሁለቱ የምስክርነት ቃላት
በኋላ ለሦስተኛው ረከዓ ይቆማል፤ በነብዩ ሰላላሁ ዐለይሂ
ወሰለም ላይ ሰለዋት ካወረደ በኋላ መቆሙ ደሞ በላጭ ነው።
ይህም የሐዲሦች አጠቃላይ መልዕክት ይህን የሚያሲዝ
በመሆኑ ነው። ከዚያም ለሦስተኛው ረከዓ ይቆማል።

አስረኛ ትምህርት: የሶላት ሱናዎች

ከእነርሱም መካከል፡-

- 1 - የመክፈቻ ዱዓእ (ዱዓኡል ኢስቲፍታሕ)
- 2 - ከሩኩዕ በፊትና በኋላ በሚቆም ጊዜ ቀኝን መዳፍ በግራ መዳፍ ላይ አድርጎ ደረት ላይ ማሳረፍ፤
- 3 - የእጆችን ጣቶች ገጣጥሞ በመዘርጋት ከትከሻ ወይም ከጆሮ ትይዩ አድርጎ ማንሳት፤ ይህም የሚደረገው በሚከተሉት ቦታዎች ይሆናል። የመጀመሪያው የመክፈቻ ተክቢራ ላይ፤ ሩኩዕ በሚደርግበት ጊዜ፤ ከሩኩዕ ቀና በሚባልበት ጊዜ፤ ከመጀመሪያው ተሸሁድ በኋላ ለሶስተኛው ረከዓ በሚነሱበት ጊዜ ናቸው።
- 4 - በሩኩዕና በሱጁድ ወቅት ከአንድ ጊዜ በላይ ተስቢሕ (ሱብሓነ ረቢየል ዐዚም ወይም ሱብሓነ ረቢየል አዕላ) ማለት፤
- 5 - ከሩኩዕ ቀና ካሉ በኋላ "ረባና ወለክል ሓምድ" ከሚለው ሌላ ዱዓዎችን መጨመር፤ በሁለቱ ሱጁዶች መካከል በሚያደርገው ዱዓእ "ረብቢግፊርሊ" በሚለው መሀርታን ሲጠይቁ ከአንድ ጊዜ በላይ መጨመር።
- 6 - ሩኩዕ በሚያደርጉበት ጊዜ ጭንቅላትን ከወገብ ትይዩ ማድረግ።
- 7 - ሱጁድ በሚያደርጉበት ጊዜ የእጅን ጡንቻዎች ከጌኖቹ ማለቀቅ እንዲሁም ሆድን ከታፋ፣ ታፋን ከባት ማራራቅ፤
- 8 - ሱጁድ በሚያደርጉበት ጊዜ ክንዶችን ከመሬት ከፍ ማድረግ፤

9 - በሁለቱ ሱጁዶች መካከል እና በመጀመሪያው ተሸሁድ ላይ ግራ እግርን አንጥፎ እላዩ ላይ በመቀመጥ የቀኝ እግርን ጣቶች መትከል፤

10 - አራት እና ሦስት ረከዓዎች ባላቸው ሰላቶች የመጨረሻ ተሸሁድ ላይ “ተወሩክ” በማድረግ መቀመጥ፤ “ተወሩክ” ማለት ግራ እግርን ከቀኝ እግር ስር አሳልፎ የቀኝ እግር ጣቶችን በመትከል መቀመጫን መሬት ላይ አሳርፎ መቀመጥ ነው።

11 - በመጀመሪያው እና በመጨረሻው ተሸሁድ ላይ ከተቀመጡበት ሰዓት አንስቶ እስከ ተሸሁድ መጨረሻው ድረስ በአመልካች ጣት ማመላከትና ዱዓ እ ላይ ጣትን ማንቀሳቀስ።

12 - በመጀመሪያው ተሸሁድ ላይ በነብዩ ሙሐመድ እና በቤተሰቦቻቸው እንዲሁም በኢብራሂምና በቤተሰቦቻቸውም ላይ የአላህ ውዳሴና በረከት እንዲሰፍን አሏህን መለመን፤

13 - በመጨረሻው ተሸሁድ ላይ ዱዓ እ ማድረግ፤

14 - በፈጅረ ሰላት፣ በጁምዓ ሰላት፣ በሁለቱ ኢዶች ሰላት እና በኢስቲስቃእ (በዝናብ እጦት ጊዜ የሚሰገድ ሰላት) ላይ እንዲሁም በመግሪብ እና በኢሻዕ የመጀመሪያ ሁለቱ ረከዓዎች ላይ ድምፅን ከፍ አድርጎ መቅራት፤

15 - በዙህር እና ዐስር ሰላቶች እንዲሁም የዒሻእ የመጨረሻዎቹ ሁለት ረከዓዎች እና የመግሪብ ሰስተኛው ረከዓ ላይ ድምፅን ሳያሰሙ መቅራት፤

16 - ከፋቲሐ በተጨማሪ ሌላ የቁርኣን ምዕራፍ ማንበብ እንዲሁም ከላይ ከጠቅስናቸው በተጨማሪ ሌሎች የሰላት ሱናዎችንም መተግበር፤ ከነዚህም ውስጥ፡- ለብቻው የሚሰግድም ሆነ ኢማሙ ወይም ኢማሙን ተከትሎ የሚሰግድ ሰው ከሩኩዕ በሚነሳበት ወቅት (ረብና ወለከል ሐምድ) ከሚለው ውጪ ያሉ ተጨማሪ ውዳሴዎችን ማድረግ ይህም ሱና ነው፤ ሩኩዕ በሚያደርግበት ጊዜ የእጆቹን ጣቶች በመከፋፈት (በመሀከላቸው ክፍተት በማድረግ) ሁለቱን እጆች ጉልበቶቹ ላይ ማሳረፍም ተጠቃሽ ሱናዎች ናቸው።

አስራ አንደኛ ትምህርት፡ ሰላትን የሚያበላሹ ነገሮች

ሰላትን የሚያበላሹ ነገሮች ስምንት ናቸው፤ እነርሱም፡-

- 1** - በማወቅና እያስታወሱ በሰላት መሀል መናገር ሰላትን ያበላሻል። የረሳ ወይም ያላወቀ ሆኖ ቢናገር ግን ሰላቱ አይበላሽበትም።
- 2** -መሳቅ .
- 3** -መብላት .
- 4** -መጠጣት .
- 5** - የሐፍረተ ገላ መገለጥ .
- 6** - የቂብላ አቅጣጫን እጅግ በሳተ መልኩ መዞር .
- 7** - በሰላት ውሰጥ ከሰላቱ ጋር ግንኙነት የሌላቸውን ተደጋጋሚ እንቅስቃሴዎችን ማድረግ .

አስራ ሁለተኛ ትምህርት: የዉዲእ ቅድመ መስፈርቶች (ሸርጦች)

እነርሱም:- አስር ናቸው።

ሙስሊም መሆን፣ የአይምሮ ጤናማ መሆን፣ ነገሮችን መለየት የሚያስችል እድሜ ላይ መድረስ፣ ኒያ ማድረግ (በልብ ማሰብ)፣ የዉዲእን ብይን ማጎዳኘት ይህም ዉዲእን እስከሚያጠናቅቅ ድረስ ላለማቋረጥ መነየት (መወሰን)፣ ውዱዕ ማድረግን ግዴታ ከሚያደርጉ ነገሮች መራቅ፣ አስቀድሞ በውሃ ኢስቲንጃ ማድረግ (ማጠብ) ወይም በደረቅና በሚፈቀዱ ነገሮች ማደራረቅ፣ ውሃው ንፁህና የተፈቀደ መሆን አለበት፣ ውሃ ወደ ሰውነት ቆዳ እንዳይገባ የሚከለክሉ ነገሮችን ማስወገድ፣ ሁልጊዜ ያለማቋረጥ ውዱእ የማጥፋት ችግር ላለበት ሰው ደሞ የሶላቱ ወቅት መግባቱ ናቸው።

አስራ ሶስተኛ ትምህርት: የዉዲእ ግዴታዎች

ስድስት ናቸው። እነርሱም:-

ፊትን መታጠብ፣ ይህም ሲባል መጉመጥመጥና በአፍንጫ ውሃን ስቦ መመለስን ያካትታል ፤ ሁለቱ እጆችን ከክርን ጋር መታጠብ ፤ ራስን (የራስ ቅልን) ሙሉ በሙሉ በውሃ ማበስ፤ ይህም ሁለቱ ጆሮዎችን ማበስንም ያካትታል። ሁለቱ እግሮችን ከቁርጫምጫሚት ጋር መታጠብ ፤ ቅደም ተከተልን መጠበቅ

፤ ለውዱእ የሚታጠቡ አካሎችን በመሀከላቸው የጊዜ ክፍተት ሳይኖር አከታትሎ ማጠብ ናቸው። ፊትን፣ ሁለት እጆችንና እግሮችን በሚያጥቡበት ጊዜ ሶስት ጊዜ ደጋግሞ ማጠብ ይወደዳል። እንዲሁ በሚገባቸውበት እና በአፍንጫው ውሃ በሚያስገባበት ጊዜ ሶስት ሶስት ቢያደርግ ይወደዳል። ። ይህን ማድረግ ካልቻለ ግን ግዴታ የሚሆንበት አንድ ጊዜ ብቻ ማድረግ ነው። የራስ ቅልን ማበስ በተመለከተ ግን ትክክለኛ ሀዲሶች እንደሚያመለክቱት ከአንድ በላይ መደጋገሙ አይወደድም።

አስራ አራተኛ ትምህርት፡ ውዱእን የሚያበላሹ ነገሮች

ስድስት ናቸው። እነርሱም፡-

ከሁለቱ የቆሻሻ መውጫ ክፍሎች የወጣ ሁሉ፤ ከሰውነት ነጃሳና የሚያስጠላ የሆነ ነገር መውጣቱ ፤ በእንቅልፍና በሌሎች አእምሮን ሊያስቱ በሚችሉ ነገሮች አእምሮን መሳት ፤ ከፊት ወይም ከኋላ ያለውን ሀፍረተ ገላ ያለምንም ግርዶሽ በቀጥታ በእጅ መንካት ፤ የግመል ስጋ መብላት፤ እኛንም መላውንም ሙስሊም አላህ ይጠብቀንና - ከእስልምና መውጣት ናቸው።

አንገብጋቢ ማሳሰቢያ፡- ሬሳን ማጠብ (ውዱእ ያበላሻል ወይስ አያበላሽም የሚለውን) አስመልክቶ ትክክለኛው አስተያየት ውዱእ አያበላሽም የሚለው ነው። ይህ አስተያየት ደግሞ የአብዛኛዎቹ ሊቃውንት አቋም ነው። ምክንያቱም ያበላሻል የሚለው ምንም ማስረጃ የለውምና። ነገር ግን

የሚቼን ሀፍረተ ገላ ያለምንም ግርዶሽ የነካ ሰው ውዱኡ ይበላሻልና ውዱእ የማድረግ ግዴታ አለበት።

የሬሳውን ሀፍረተ ገላ ያለምንም ከለላ መንካትም ይከለከላል። እንዲሁም ትክክለኛ በሆነው የዑለማዎች አቋም መሰረት ሴትን በስሜትም ሆነ ያለ ስሜት መንካትም ከብልቱ ፈሳሽ እስካልወጣ ድረስ ውዱእ አያበላሽም የሚለው ነው። ምክንያቱም ነቢዩ (ሰላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) ከሚስቶቻቸው አንዷን ስመው ውዱእ ሳያደርጉ ሰግደዋልና።

በሱረቱ አን-ኒሳእ እና በሱረቱል ማኢዳህ ምዕራፍ ውስጥ የተጠቀሰው ተከታዩን የአላህን ቃል በተመለከተ፡-

﴿...أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ...﴾ [النساء: ٣٥]

{ወይም ሴቶችን ከነካችሁ።}

በእነዚህ አንቀጾች ማስተላለፍ የተፈለገው መልዕክት በትክክለኛው የዑለማዎች አቋም መሰረት የግብረ ስጋ ግንኙነት ነው። ይህም አቋም የዐብደላህ ኢብኑ ዐባስ - ረዲዮሊሁ ዐንሁማ - እና የብዙ ሰላፎች (ቀደምት ዑለማዎች) እንዲሁም የመልካም ሰላፎች ምትክ ዑለማዎች አቋማቸው ይህ ነው። ተውፊቅን የሚሰጠው አላህ ነው(ና አላህ ይወፍቀን)።

አስራ አምስተኛ ትምህርት: ለሁሉም ሙስሊም የተደነገጉ መልካም ስነምግባሮችን መለበስ

ከእነዚህም ውስጥ፡- እውነተኛነት፣ ታማኝነት፣ ጥብቅነት፣ አይነአፋርነት (ሐያእ)፣ ጀግንነት፣ ለጋሽነት፣ በቃል መገኘት፣ አላህ ከከለከለው ነገር ሁሉ መራቅ፣ ጉርብትናን ማሳመር፣ በተቻለ አቅም ሁሉ የተቸገረን መርዳት እና ሌሎችም ቁርአን እና ሐዲሥ ውስጥ የተደነገጉ እና የተወሱ ስነምግባራት ይገኙበታል።

አስራ ስድስተኛ ትምህርት: በኢስላማዊ ስነስርአቶች መታነጽ

ከነርሱም መካከል፡ እስላማዊ ሰላምታን መለዋወጥ (አሰላሙዐለይኩም ማለት እና ምላሹን መስጠት)፤ ለሰዎች ጥሩ ፈገግታ ማሳየት፤ በቀኝ መብላትና መጠጣት፤ ሲጀምሩ ቢስሚላህ ብሎ መጀመር ሲጨርሱ ደግሞ “አልሐምዱሊላህ” ማለት፤ በምናስነጥስበት ጊዜም አልሐምዱሊላህ ማለት፤ አስነጥሶ “አልሀምዱሊላህ” ላለ ሰው “የርሐሙከላህ” ማለት፤ የታመመን መጠየቅ፤ የሙስሊም አስክሬን ላይ ለመስገድና ለመቅበር ሲባል አስክሬኑን መከተል፤ መስጂድ ወይም ቤት ሲገባ እና ሲወጣ፣ ጉዞ ላይ፣ ከወላጆች፣ ከዘመዶች፣ ከጌረቤቶች በዕድሜ ከሚበልጡን ሰዎች ከታናናሾቻችን ጋር ኢስላማዊ ስርዓቶችን መጠበቅ፤ እንዲሁም የወለደን እንኳን ደስ አለህ ማለት፤ ላገባ ሰው በረከን መለመን (በረከላሁ ለኩማ ... ማለት)

፤ ችግር የደረሰበትን ሰው ማፅናናት፤ እንዲሁም ልብስ እና ጫማ በምንለብስበትና በምናወልቅበት ጊዜ ኢስላማዊ ስርዓቶችን መጠበቅ ይገባል።

አስራ ሰባተኛ ትምህርት፡ ከሺርክና ከወንጀል አይነቶች ሁሉ ማስጠንቀቅ

ከእነርሱም መካከል፡ ሰባቱ አጥፊ ወንጀሎች ይገኙበታል። እነርሱም፡- በአላህ ማጋራት፤ ድግምት፤ በሐቅና በፍትህ ካልሆነ በቀር አላህ መግደል ክልክል ያደረገውን ነፍስ መግደል፤ ወለድ ወይም አራጣ መብላት፤ የየቲምን ንብረት መብላት፤ በጂሁድ ጦርነት ወቅት ከጠላት ፊት ለፊት ገጥሞ ጦርነቱ ከተፋፋመ በኋላ መሸሽ፤ ከወንጀል የራቁ ጥብቅ ምዕመናትን በዝሙት መወንጀል ናቸው።

ከእነርሱም መካከል፡- ወላጅን መበደል (መጨቆን)፤ ዝምድናን መቁረጥ፤ በውሸት መመስከርና መማል፤ ጌረቤትን ማስቸገር፤ ሰዎችን በደማቸው፤ በንብረታቸውና በክብራቸው ላይ በደል ማድረስ፤ አስከሪ መጠጥ መጠጣት፤ ቁማር መጫወት፤ ሀሜት፤ ነገር ማሳበቅ እና ሌሎችም አላህ ዐዘ ወጀል ወይም መልዕክተኛው ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሶላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) የከለከሉትን በሙሉ መራቅ ናቸው።

አስራ ስምንተኛ ትምህርት፡ ሚችን ለቀብር ማሰናዳት፤ በርሱ ላይ መስገድና መቅበር

ዝርዝሩም እንደሚከተለው ነው፡-

**በቅድሚያ ጣዕረ ሞት ላይ የደረሰን ሰው
"ላኢላሃ ኢለላህ" እንዲል ማስታወስ ነው፤**

ጣዕረ ሞት ላይ የደረሰን ሰው “ላ ኢላሃ ኢለላህ” የሚለውን አርፍተ ነገር ደጋግሞ ማስባል በሽሪዓችን ተደንግጓል። ምክንያቱም ነቢዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ስላሉ፡-

{ሙታኖቻችሁን ላኢላሃ ኢለላህ አስብሏቸው።}¹

ሙስሊም በሶሊሐቸው ዘግበውታል። በዚህ ሐዲሥ ውስጥ "ሙታኖችን" በሚለው ቃል የተፈለገበት የሞት ምልክት የታየባቸው በጣዕረ ሞት ላይ ያሉ ሰዎችን ለማለት ነው።

ሁለተኛ፡ መሞቱ በተረጋገጠ ጊዜ

መሞቱ በተረጋገጠ ጊዜ ሁለት ዓይኖቹ ይጨፈናሉ፤ መንጋጭሎቹም እንዲጋጠሙ ይደረጋሉ። ምክንያቱም ይህ ተግባር በሱና ስለተረጋገጠ ነው።

¹ ሙስሊም በጀናኢዝ (916)፤ ቲርሚዚይ በጀናኢዝ (976)፤ ነሳኢይ በጀናኢዝ (1826)፤ አቡዳውድ በጀናኢዝ (3117)፤ ኢብኑማጀህ በጀናኢዝ (1445)፤ አሕመድ በ(3/3) ላይ ዘግበውታል።

ሶስተኛ፡ ሬሳ ማጠብ

በጦር ሜዳ ፍልሚያ ላይ ሰማዕት (ሸሂድ) ከሆነ ሰው በስተቀር የሙስሊምን ሬሳ ማጠብ ግዴታ ይሆናል። ሰማዕት የሆነ ሰው አይታጠብም፤ ሰላትም አይሰጥም፤ የሚቀበረውም ከነልብሱ ነው። ምክንያቱም ነቢዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሰላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) የኡሑድ ዘመቻ ላይ የተገደሉትን ሰማዕታት አላጠቡምም አልሰገዱባቸውምም።

አራተኛ፡ የሬሳ አስተጣጠቡ፡

ሀፍረተ ገላው ይሸፈንና ከእራሱ በኩል ትንሽ ቀና ተደርጎ ሆዱን በቀስታ ጫን ይደረጋል። ቀጥሎ አጣቢው እጁን በጨርቅ ወይም በመሰል ነገር ይጠቀልልና ኢስቲንጃእ ያስደርገዋል። ቀጥሎ ለሰላት እንደሚያደርገው ውዱእ ያደርገዋል። ቀጥሎ ጫንቅላቱንና ዲሙን በውሃና በቁርቁራ ቅጠል ወይም በመሰል ነገር ያጥበዋል። ቀጥሎ ቀኝ ጎኑን ከዚያም ግራ ጎኑን ያጥባል። በዚህ መልኩ ለሁለተኛና ለሶስተኛ ጊዜ ያጥበዋል። በየሁሉም ትጥቦች እጁን በሆዱ ላይ ጫን እያደረገ ያሳልፋል። ከሆዱም አንዳች ነገር ከወጣ ያጥበውና ቀዳዳውን በጥጥ ወይም በመሰል ነገር ይዘጋዋል። ይህም ሳይገድበው ከቀረ በስሜንቶ ነገር ወይም ፋሻና ፕላስተርን በመሰሉ የዘመናዊ ህክምና መሳሪያ ያስቆመዋል።

ውዱኡንም ድጋሚ ያደርገዋል። በሶስት ትጥቦች ካልፀዳ እስከ አምስት ወይም እስከ ሰባት ትጥቦች ይጨምራል። ከዚያም

በልብስ ያደራርቀዋል። መተጣጠፊያ እና የሱጁድ አካላቶቹ ላይ ሽቶ ያድርግላት። ሙሉ ሰውነቱን ሽቶ ከቀባውም ጥሩ ነው። ከፈኑ ላይ ዕጣን ያጭስበት። ቀድሞ ቀመሱ ወይም ጥፍሩ ከረዘመ ይቋረጥላት። ሳይቆርጥ ቢተወውም ግን ችግር የለውም። ምንም ማስረጃ ስላልመጣበት ፀጉሩ አይበጠርም፣ የብልት ፀጉሩም አይላጭም፣ አይገረዝምም። ሴት ልጅ ፀጉሯ ለሶስት ተጎንጉኖ ወደ ኋላዋ ይለቀቃል።

አምስተኛ፡ ሚችን መከፈን

ወንድ ከሆነ ልክ ለነብያችን ሶሊሁ ዓለይሂ ወሰለም እንደተደረገው ቀሚስና ጥምጣም በሌላቸው ሶስት ነጭጭ ጨርቆች መሆኑ በላጭ ነው። ተራ በተራ ይጠቀሳልበታል። በቀሚስ፣ በሽርጥና ብትን በሆነ ጨርቅ ቢጠቀላልም ችግር የለውም።

ሴት ከሆነች ደግሞ በአምስት ጨርቆች ትጠቀላላለች፤ ማለትም በቀሚስ፣ በሻሽ፣ በአንድ ሽርጥና በሁለት ብትን ጨርቆች ነው። ወንድ ህጻን ከሆነ ከአንድ እስከ ሦስት ባሉ ብትን ጨርቆች ይጠቀሳላል፤ ትንሽ ሴት ህጻን ከሆነች በቀሚስ እና በሁለት ብትን ጨርቆች ትጠቀሳላለች።

ወንድም ሆነ ሴት ሲገነዙ መላ ሰውነትን ሊሸፍን በሚችል አንድ ብትን ጨርቅ መጠቀላቸው ግዴታ ነው። ነገር ግን ሚች ሙሕሪም ሆኖ የሐጅና የዑምራ ተግባራትን እያከናወነ ባለበት ወቅት የሞተ ከሆነ በውሃና በቁርቁራ ይታጠብና እርሱ በነበረው ሽርጥና ኩታ ወይም ከዛ ውጭ ባለ ጨርቅ ይከፈናል። ሆኖም

ግን ራሱንና ፊቱን አይሸፈንም፤ ሽቶም አይደረግለትም። ምክንያቱም ከአላህ መልክተኛ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሶላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) በመጣው ትክክለኛ ዘገባ የቂያማ ቀን ተልቢያ (ለብባይከ-ል-ላሁምም ለበይክ ...) እያለ ይቀሰቀሳልና። በሐጅ ስነስርዓት ላይ የሞተቸው ሴት ከሆነች ደግሞ እንደሌሎች ሰዎች ትከፈናለች ነገር ግን ሽቶ አትቀባም፤ ፊቷም ኒቃብ አይሸፈንም፤ እጇም ጓንት አይለብስም፤ ነገር ግን የሚሸፈነው ከላይ ባሳለፍነው የሴት አገናነዝ መሰረት ፊቷም እጇም በተመሳሳይ ከፈን ይሆናል።

ስድስተኛ: ማን ይከፍን

ፊሳውን ለማጣብ በእርሱ ላይም ሊሰግዱበትና ሊቀብሩት ቅድሚያ የሚሰጣቸው ሰዎች

ፊሳውን ለማጣብ በእርሱ ላይ ለመስገድና እርሱንም ለመቅበር ቅድሚያ የሚሰጣቸው ሰዎች በመጀመርያ ሚቹ የተናዘዘላት ሰው ነው። ከዚያም አባት፣ ከዚያም አያት፣ ከዚያም ጠቅላይ ቅርብ ወራሽ (ወንድም፣ አጎት፣ የወንድም ልጅ) ለሰውዬው እንዳላቸው ቅርብ መብት ይኖራቸዋል።

ሴትን በማጣብ ላይ ቅድሚያ የሚሰጣቸው ደግሞ፡- በመጀመርያ የተናዘዘችላት ሴት፤ ከዚያም እናቷ ከዚያም ሴት አያቷ ከዚያም ሴት ዘመዶቿ እንደየቅርባቸው ደረጃ ቅድሚያ ይሰጣቸዋል። ባልና ሚስት አንዱ ሌላውን ሊያጥብ ይችላል። ምክንያቱም አቡበከር ሲዲቅንም ባለቤታቸው ነች

ያጠበቻቸው፤ እንዲሁም ዐሊይም ባለቤታቸው ፋጢማን አጥበዋልና።

ሰባተኛ፡ የሰላተል ጀናዛ አሰጋገድ

አራት ጊዜ ተክቢራ ያደርጋል፡ ከመጀመሪያ ተክቢራ በኋላ አል ፋቲሐ (የመክፈቻው ምዕራፍን) ያነባል፤ ከዚህም በተጨማሪ አጠር ያለ የቁርአን ምዕራፍ ወይም አንድ ወይም ሁለት አንቀፅ ቢቀራም ጥሩ ነው። ይህንን የተመለከተ ከዐብደላህ ኢብኑ ዐባስ የተዘገበ ትክክለኛ ሐዲሥ ስላለ ነው። ከዚያም ለሁለተኛ ጊዜ ተክቢራ ያደርጋል፤ ተሸሁድ ላይ ባለው መልኩ በነብዩ ሰላላሁ ዓለይሂ ወሰለም ላይ ሰለዋት ያወርዳል። ከዚያም ሦስተኛውን ተክቢራ ካደረገ በኋላ እንዲህ ይላል፦

(اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا
وَأُنْثَانَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى
الْإِيمَانِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ
وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ
الدَّنَسِ وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ
وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ أَوْ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَأَفْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ
وَتَوَزَّ لَهُ فِيهِ اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ).

የ'አልላሁምመ-ጃፈር ሊሐዪና ወመዪቲና ወሻሂዲና
ወቻኢቢና ወሶጂሪና ወከቢሪና ወዘከሪና ወኡንሣና፤
አልላሁምመ መን አሕዋይተሁ ሚንና ፈአሕዪሂ ዐለል ኢስላም

ወመን ተወፈይተሁ ሚንና ፈተወፈሁ ዐለል ኢማን፤ አልላሁምሙ-ጃፈር ለሁ ወርሐምሁ ወዓፈሂ ወዕፉ ዓንሁ ወአክረም ኑዙለሁ ወወሲዕ ሙድኸለሁ ወጃሲልሁ ቢልማኢ ወሠልጂ ወልበረዳ ወነቂሂ ሚነልኸጣዖ ከማ ዩነቀ አሥ-ሠውቡል አብዮዱ ሚኑድደነሲ፤ ወአብዳልሁ ዳረን ኸይረን ሚን ዳሪህ ወአህለን ኸይረን ሚን አህሊህ ወአድኪሉሁል-ጀነተ ወአዲዝሁ ሚን ዓዛቢል ቀብረ ወዓዛቢ ናር ወፍሶኸ ለሁ ፊ ቀብረሂ ወነዊር ለሁ ፊህ አልላሁምሙ ላተሕረምና አጅረሁ ወላቱዳለና በዕደሁ።"}.

{ትርጉሙም፡ አላህ ሆይ! በህይወት ያለነውንም፣ የሞቱብንም፣ በቅርብ ያለነውንም ሩቅ ያሉትንም፣ ትልልቆቻችንንም፣ ትንንሾቻችንንም፣ ወንዶቻችንንም፣ ሴቶቻችንንም ማርልን። አላህ ሆይ! ከመካከላችን የምታኖረውንም ኑሮውን በኢስላም አድርግለት፤ የምትገለውንም በእምነት ላይ እንዲሞት አድርገው። አላህ ሆይ! (ለሚቹ) ምህረት አድርግለት፤ እዘንለትም፤ (ከእሳት) ጡብቀው፤ ይቅርም በለውም፤ መስተንግዶውንም አሳምርለት፤ መግቢያውንም አስፋለት፤ ሀጢአቱንም በውሃ፤ በበረዶና በቀዝቃዛ ውሃ እጡብለት፤ ነጭ ልብስ ከቆሻሻ እንደሚፀዳው የእርሱንም ወንጀል አፅዳለት፤ ከቤቱ የተሻለ ቤት ከቤተሰቡ የተሻለ ቤተሰብን ተካለት። ወደ ጀነት አስገባው፤ ከቀብር ቅጣትና ከእሳት ቅጣትም ጡብቀው፤ ቀብሩንም አስፋለት አብራለትም። አላህ ሆይ! ምንዳውን አትንፈገን ከእርሱም በኋላ እጣችንን ጥመት አታድርግብን።}.

ከዚያም አራተኛውን ተክቢራ ካደረገ በኋላ በቀኝ በኩል ብቻ “አስሰላሙ ዐለይኩም” በማለት ያጠናቅቃል።

ከየሁሉም ተክቢራ ጋር ሁለት እጆቹን ከፍ ማድረግ ይወደድለታል። ሚቹ ሴት ከሆነች “አላሁሙ-ጃፊር ለሃ...” (አላህ ሆይ ለርሷ ማራት...) ይባላል። ፊሳዎቹ ሁለት ከሆኑ ደግሞ “አላሁሙ-ጃፊር ለሁማ... ” (አላህ ሆይ ለነርሱ ማራቸው ...) ይባላል። ከዚህም የበዙ ከሆነ ደግሞ “አላሁሙ-ጃፊር ለሁም...” (አላህ ሆይ ለነርሱ ማራቸው ...) ይባላል። ሚቹ ህፃን ልጅ ከሆነ ለርሱ ዱዓ ከማድረግ ይልቅ እንዲህ ይባላል፡ “አልላሁምሙ ኢጅዐልሁ ፈረጠን ወዙኸረን ሊዋሊደይሂ ወሽፊዓን ሙጃበን አልላሁምሙ ሠቂል ቢሂ መዋዚነሁማ ወአዕዚም ቢሂ ኡጁረሁማ ወአልሒቄሁ ቢሂሊሒ ሰለፊል ሙእሚኒን ወጅዐልሁ ፊ ከፋለቲ ኢብራሂም ዐለይሂ አስሰላቱ ወስሰላም፤ ወቂሂ ቢራሕመቲክ ዓዛበል ጀሒም።” (ትርጉሙም፡- “አላህ ሆይ (አኼራ ላይ) ቀድሞ ሄዶ ለወላጆቹ የሚያመቻች፤ ለችግር ቀን አለኝታቸው፤ ተሰሚነት ያለው አማላጅ አድርግላቸው። አላህ ሆይ! የመልካም ስራቸው ሚዛን ማክበጃና የምንዳቸው ማጎልበቻ አድርግላቸው። ከደጋግ ምእመናን ጋርም አስጠጋው፤ ከነብዩ ኢብራሂም ዓለይሂ ሰላም እንክብካቤ ስርም አድርገው፤ በችሮታህም ከጀሐነም እሳት ጠብቀው።).

ኢማሙ ሲያሰግድ ሚቹ ወንድ ከሆነ በጭንቅላቱ በኩል ሴት ከሆነች ደሞ በወገቧ ትይዩ መቆሙ ሱና ነው። ጀናዘዎች የበዙ ጊዜ ደግሞ ወንዱ ፊሳ በኢማሙ በኩል ሲሆን ሴቷ ፊሳ ደግሞ በቂብላው በኩል ትሆናለች። ከፊሳዎቹ መካከል ህፃን ካለ ደግሞ

የህፃኑ ልጅ ሬሳ ከሴት ሬሳ (በሰውዬውና በሴትዮዋ መካከል) ይቀደማል። ከዚያም የሴቷ ሬሳ ትቀጥላለች ከዚያም የሴት ህፃን ሬሳ ትቀጥላለች። የወንድ ህፃን ሬሳ ጭንቅላቱም በትልቁ ወንድ ሬሳ ጭንቅላት ትይዩ ይደረጋል። የሴቷ ሬሳ ወገብም በወንዱ ሬሳ ጭንቅላት ትይዩ ይደረጋል። የሴቷ ህፃን ሬሳም በትልቁ ሴት ሬሳ ትይዩ ይደረጋል። የህፃኗም ወገብ በወንዱ ጭንቅላት ትይዩ ይደረጋል። ሰጋጆች ባጠቃላይ ከኢማሙ ኋላ ይሆናሉ። ነገር ግን ከኢማሙ ኋላ ቦታ ያላገኘ ሰው ከኢማሙ በቀኝ በኩል ይቆማል።

ስምንተኛ: የአስክሬን አቀባበር

በሽሪዓ የተደነገገው ቀብሩ ሲቆፈር የአንድ ሰው ግማሽ አካል ቁመት ያህል ወደታች ስምጥ ተደርጎ መቆፈር፤ መቃብሩ ውስጥም በቂብላ አቅጣጫ ገባ ብሎ የሚቆፈር ("ለሕድ") ማድረግ፤ ጀናዛውን (አስክሬኑን) ለሕድ ውስጥ በምናስገባበት ጊዜ በቀኝ ጎን አስተኝቶ የከፈኑን ቋጠሮ መፍታት፤ ከፈኑን ማውለቅ አይፈቀድም ይልቁንም በዛው ይተዋል። ሬሳው ወንድም ሆነ ሴት ፊቱ አይገለፅም፤ ከዚያም በጀርባው በኩል ብሎኬት ይደረደርና በጭቃ ተመርጎ አፈሩ እንዳይደረመስበት ይደረጋል። ብሎኬት ማግኘት ካልተቻለ የአፈር መደርመስን የሚከላከልለት ከርሱ ውጪ ባሉ እንደጣውላ ወይም ድንጋይ ወይም እንጨት ይደረግበታል። ከዚያም በላዩ ላይ አፈሩ ይመለስበታል። በዚህ ጊዜም.

{ቢሰሚላህ ወዓላ ሚላቲ ረሱሊላህ} ይባላል። ትርጉሙም (በአላህ ስም በአላህ መልክተኛ መንገድ ላይ) ማለት ነው። ቀብሩ የስንዝር ያህል ከፍ ይደረጋል። ከተቻለ ቀብሩ ላይ ጠጠሮች ይደረግበትና ውሃ ማርከፍከፍ።

ለሸኚዎች መቃብሩ ዘንድ ቆመው ለሚቹ ዱዓ ማድረጋቸው በሽሪዓ የተደነገገ ነው። ይህም ነቢዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ሚችን ከቀበሩ በኋላ እርሱ ዘንድ ቆመው እንዲህ ይሉ ስለነበር ነው፡-

{ለወንድማችሁ ምህረትን ጠይቁለት! እርሱ አሁን ይጠየቃልና ፅናትን ለምኑለት።}¹

ዘጠነኛ፡ ያልሰገደበት ካለስ?

ያልሰገደበት ሰው ካለ ከተቀበረም በኋላ በርሱ ላይ መስገዱ በሽሪዓ የተደነገገ ነው። ይህም ነቢዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ስለተገበሩት ነው። ይህ ግን ከአንድ ወር ባነሰ ጊዜ መሆን አለበት። ጊዜው ከወር በላይ ከሆነ ቀብሩ ላይ መስገድ አይፈቀድም። ምክንያቱም ከነቢዩ (ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም) የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና ሚች ከተቀበረ ከወር በኋላ ለሚች መስገዳቸው አልመጣምና።

¹ አቡዳውድ በጀናኢዝ (3221) ውስጥ ዘግበውታል።

አስረኛ፡ ታዕዚያ

የሚችሉ ቤተሰቦች ሊያፀናኗቸው ለመጡ ሰዎች ምግብ ማዘጋጀት አይፈቀድላቸውም። ይህም ታላቁ ሶሐባ ጀሪር ቢን ዐብደላህ አልበጀሊይ ረዲየሊሁ ዐንሁ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - እንዲህ ስላሉ ነው፡-

(ከቀብር በኋላ ሚች ቤተሰብ ዘንድ መሰብሰብና ምግብ ማዘጋጀትን ሙሾ እንደማውረድ አድርገን እንቆጥረው ነበር።).

ኢማሙ አሕመድ በጥሩ ሰነድ ዘግበውታል። ነገር ግን ሌላ ሰው ለሚችሉ ቤተሰቦች ወይም ለእንግዶቻቸው ምግብ ማዘጋጀት ችግር የለውም። የሚችሉ ቅርብ ዘመዶችና ጎረቤቶች ለሚችሉ ቤተሰቦች ምግብ ማዘጋጀታቸው በሽሪዓ የተደነገገ ነው። ይህም ነቢዩ ሰላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ጀዕፈር ቢን አቢጢሊብ ረዲየሊሁ ዐንሁ - አላህ መልካም ሥራቸውን ይውደድላቸውና - ሻም ላይ እንደሞቱ ዜናው የደረሰቸው ጊዜ ቤተሰባቸው ለጀዕፈር ቤተሰቦች ምግብ እንዲያዘጋጁ እንዲህ ብለው አዘዋል፡-

{እነርሱ ምግብ ከማዘጋጀት ጊዜያቸውን የሚያጣብብ ነገር አጋጥሟቸዋል።}¹.

የሚችሉ ቤተሰቦች ከሌሎች የመጣላቸውን ምግብ ጎረቤታቸውን ወይም ሌላን ሰው ጠርተው ማብላታቸው ችግር

¹ ቲርሚዝ በጀናኢዝ (998)፣ አቡዳውድ በጀናኢዝ (3132)፣ ኢብኑ ማጃህ በጀናኢዝ (1610) ውስጥ ዘግበውታል።

የለውም። ለዚህም እስከምናውቀው ድረስ በሽሪዓ የተቀመጠለት የጊዜ ገደብ የለውም።

አስራ አንደኛ፡ ሴት ልጅ

ባሏ ከሞተ ወይም እርጉዝ የሆነች ጊዜ ካልሆነ በቀር ለሚች ከሶስት ቀን በላይ ለቅሶ መቀመጥ አይፈቀድላትም። ሴት ልጅ ከባሏ ውጪ ለሚች ከሶስት ቀን በላይ ለቅሶ መቀመጥ አይፈቀድላትም። በባሏ ለቅሶ ላይ ግን አራት ወር ከአስር ቀን የመቀመጥ ግዴታ አለባት። እርጉዝ ከሆነች ግን ፅንሷን በመውለዷ የለቅሶ ጊዜዋ ይጠናቀቃል። ይህም ሶሊክ ሐዲሥ ከነቢዩ ሶሊላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ስለተዘገበ ነው። ወንዶች ግን ለቅርብ ዘመድም ይሁን ለሌላ አካል ሞት ብለው ለቅሶ መቀመጥ አይፈቀድላቸውም።

አስራ ሁለተኛ፡ ወንዶች

በፈለጉበት ወቅት መቃብር መዘየር፣ ለነርሱ ዱዓ እንዲረዳ፣ ለነርሱ እዝነትን መለመንና ቀብርን በመዘየር ሞትንና ከሞት በኋላ ያለውን ህይወት ማስታወስ በሽሪዓ ተደንግጎላቸዋል። ይህም ነቢዩ ሶሊላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) እንዲህ ስላሉ ነው፡

{ቃብርን ዘይሩ! እርሷ መጪውን አለም ታስታውሳችኋለችና። }¹.

¹ ሙስሊም በጀናኢዝ (976)፣ ነሳኢይ በጀናኢዝ (2034)፣ አቡዳውድ በጀናኢዝ (3234)፣ ኢብኑ ማጀቢ በጀናኢዝ (1569)፣ አሕመድ በ(2/441) ዘግበውታል።

ኢማም ሙስሊም በሶሊሐቸው ዘግበውታል። ነቢዩ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ሶሐቦቻቸው ቀብርን በዘየሩ ወቅት እንዲህ እንዲሉ ያስተምሯቸው ነበር፡-

(السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ نَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ يَرْحَمُ اللَّهُ الْمُتَّقِدِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَخِرِينَ).

{አሰላሙ ዐለይኩም ያ አህላ ዲያር ሚነል ሙእሚኒን ወልሙስሊሚን ወኢና ኢንሻአላሁ ቢኩም ላሒቁን ነስአሉላህ ለኩም ወለና አል ዓፊያ የርሐሙላሁ አልሙተቀዲሚን ሚና ወልሙስተእኚሪን}.

{ትርጉሙም፡- በዚህ መቃብር ውስጥ የምትገኙ ሙእሚኖችና ሙስሊሞች ሆይ ሰላም ይስፈንባችሁ! እኛም በአላህ ፈቃድ እንከተላችኋለን፤ ለእኛም ለእናንተም ከአላህ ዘንድ ደህንነትን እንጠይቃለን፤ ከመካከላችን ለተቀደሙትም ወደ ኋላ ለቀሩትም አላህ ምህረትን ይለግሳቸው።}¹.

ሴቶች ግን ቀብርን ሊዘይሩ አይፈቀድላቸውም። ምክንያቱም የአላህ መልዕክተኛ ሶላላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ቀብርን የሚጎበኙ ሴቶችን ረግመዋልና፤ የዚህም ሰበብ ቀብር በሚጎበኙበት ጊዜ ፈተናና ትግስት ማጣት ስለሚፈራላቸው ነው። እንደዚሁም እስከ ቀብር

¹ ሙስሊም በጀናኢዝ (975)፣ ነሳኢይ በጀናኢዝ (2040)፣ ኢብኑ ማጀህ በጀናኢዝ (1547)፣ አሕመድ በ(5/353) ዘግበውታል።

ድረስ ሬሳን መሸኘትም አይፈቀድላቸውም። ይህም የአላህ መልዕክተኛ ሶለላሁ ዐለይሂ ወሰለም (የአላህ ሶላትና ሰላም በእርሳቸው ላይ ይስፈንና) ይህንን ተግባር ስለከለከሉ ነው። መስጂድ ውስጥ ወይም በሚሰገድበት ቦታ ተገኝቶ ሚች ላይ መስገድ ግን ለወንድም ሆነ ለሴት የተፈቀደ ነው።

ይህ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ለማካተት ለተሞከረው ማጠናቀቂያ ነው። የአላህ ውዳሴና ሰላም በነቢያችን ሙሐመድ በቤተሰባቸው እና በባልደረቦቹም ላይ ሁሉ ይስፈን።

ማውጫ፡

አሳሳቢ ትምህርቶች ለብዙሀኑ ህዝብ.....	2
መግቢያ.....	2
በአላህ ስም እጅግ በጣም ርህሩህ እጅግ በጣም አዛኝ በሆነው.....	2
ሁለተኛ ትምህርት፡ የእስልምና ማዕዘናት.....	3
ሶስተኛ ትምህርት፡ የኢማን ማዕዘናት	5
አራተኛው ትምህርት፡ የተውሒድ ክፍሎች እና የሺርክ ክፍሎች ...	5
ተውሒድ አር-ሩቡቢያህ (በጌትነቱ መነጣጠል)፡-	5
ተውሒድ አል-ኡሉሂያህ (በተመላኪነቱ መነጣጠል) ማለት፡-	5
ተውሒድ አል አስማእ ወስሲፋት (በስምዮና በባህሪያቱ መነጣጠል) ማለት፡-	6
ትልቁ ሸርክ፡.....	7
ትንሹ ሸርክ (ሸርኩል-አስገር)፡-	8
ሶስተኛው የሸርክ አይነት ደግሞ ድብቁ ሸርክ (ሸርኩል ኸፍይ ይባላል)፡-	11
ሸርክን በሁለት ብቻ መክፈልም ይቻላል እነርሱም፡-	11
አምስተኛው ትምህርት፡ ኢሕሳን (በጎ ማድረግ)	12
ስድስተኛው ትምህርት፡ የሶላት መስፈርቶች	12
ሰባተኛው ትምህርት፡ የሶላት ማዕዘን.....	13
ስምንተኛው ትምህርት፡ የሶላት ዋጂቦች (ግዴታዎች).....	13
ዘጠነኛው ትምህርት፡ የተሸሁድን ማብራሪያ	14
አስረኛ ትምህርት፡ የሶላት ሱናዎች	17
አስራ አንደኛ ትምህርት፡ ሶላትን የሚያበላሹ ነገሮች.....	19
አስራ ሁለተኛ ትምህርት፡ የዉዲእ ቅድመ መስፈርቶች (ሸርጦች) 20	
አስራ ሶስተኛ ትምህርት፡ የዉዲእ ግዴታዎች	20
አስራ አራተኛ ትምህርት፡ ዉዲእን የሚያበላሹ ነገሮች	21

አስራ አምስተኛ ትምህርት: ለሁሉም ሙስሊም የተደነገጉ መልካም ስነምግባሮችን መላበስ 23

አስራ ስድስተኛ ትምህርት: በኢስላማዊ ስነስርዓቶች መታነጽ 23

አስራ ሰባተኛ ትምህርት: ከሺርክና ከወንጀል አይነቶች ሁሉ ማስጠንቀቅ 24

አስራ ስምንተኛ ትምህርት: ሚችን ለቀብር ማሰናዳት፣ በርሱ ላይ መስገድና መቅበር..... 25

በቅድሚያ ጣዕረ ሞት ላይ የደረሰን ሰው "ላኢላሃ ኢለሷህ" እንዲል ማስታወስ ነው፤ 25

ሁለተኛ: መሞቱ በተረጋገጠ ጊዜ..... 25

ሶስተኛ: ሬሳ ማጠብ..... 26

አራተኛ: የሬሳ አስተጣጥቡ: 26

አምስተኛ: ሚችን መከፈን..... 27

ስድስተኛ: ማን ይከፍን..... 28

ሰባተኛ: የሰላተል ጀናዛ አሰጋገድ 29

ስምንተኛ: የአስክሬን አቀባበር 32

ዘጠነኛ: ያልሰገደበት ካለስ?..... 33

አስረኛ: ታዕዚያ..... 34

አስራ አንደኛ: ሴት ልጅ 35

አስራ ሁለተኛ: ወንዶች 35

هدية
HÄDIYAH

The Encyclopedia of Ar-Rahman's Guests

Selected material for Pilgrims and Um-rah teaching it
in languages of the world.

